

การแพร่กระจายข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน
: ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขตอำเภอนนทบุรี
จังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2526

ISBN 974-562-300-8

007784

17002527

DIFFUSION OF PUBLIC HEALTH INFORMATION AT THE RURAL
VILLAGE LEVEL FOR PRIMARY HEALTH CARE DEVELOPMENT
: A CASE STUDY OF IMMUNIZATION IN
AMPHOE NON THAI, NAKHON RATCHASIMA

Miss Manthana Hantarkorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Public Relation
Graduate School
Chulalongkorn University

1983

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การแพร่กระจายตัวสารสาขารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการพัฒนา
สาขารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรคในเขต
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

โดย

นางสาว มันทนา ทิมกร

ภาควิชา

การประชาสัมพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ประมะ ฝักะเวทิน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....*Prasanna Yama*..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประคิมขันธ์ มุขนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*Prasanna Yama*..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถวรงค์ วัฒนชัย)

.....*Prasanna Yama*..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ บำรุงสุข สีนอ้าไพ)

.....*Prasanna Yama*..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนาศรี บุญดี)

.....*Prasanna Yama*..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประมะ ฝักะเวทิน)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์ การแพร่กระจายข่าวสารสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อการ
พัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ภูมิคุ้มกันโรค
ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อนิสิต นางสาว มันทนา นิมกร

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ประมะ ฝทะเวทิน

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์

ปีการศึกษา 2525

บทคัดย่อ

สุขภาพอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะ
ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยที่ร่างกายมีการพัฒนาใหม่ ๆ มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดโรคสูง จาก
สถิติพบว่า ในปัจจุบันโรคไข้คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก และวัณโรค ยังเป็นปัญหาสาธารณสุข
ที่สำคัญ กระทรวงสาธารณสุขจึงมีนโยบายที่จะทำการควบคุมและกำจัดโรคติดต่อดังกล่าว
ดังกล่าวให้หมดสิ้นไป ได้มีการใช้ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมวลชน เช่น
วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ตลอดจนมีการใช้สื่อประเภทบุคคลากร สาธารณสุข
ผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข ในการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารสุขภาพอนามัย เรื่องการสร้าง
เสริมภูมิคุ้มกันโรค
2. สสำรวจความรู้ ทักษะและการยอมรับปฏิบัติ
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารกับการยอมรับ
ปฏิบัติ
4. หากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับการยอมรับ
ปฏิบัติ

โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งสุ่มจากมารคาในครัวเรือนชนบทที่มีบุตร
อายุต่ำกว่า 6 ขวบ ในอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 250 ตัวอย่าง
โดยมีสมมุติฐานว่าสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการยอมรับปฏิบัติในเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน
โรคสูงกว่าสื่อมวลชน และปัจจัยทางค่านิยมและสังคมกับพฤติกรรมการเปิดรับ
ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการยอมรับปฏิบัติด้วย

ผลการวิจัยปรากฏว่า มารคาในชนบทมีการเปิดรับข่าวสารสุขภาพอนามัยใน
อัตราที่สูง ส่วนใหญ่เคยเปิดรับจากวิทยุมากเป็นอันดับหนึ่ง และบุคคลากรสาธารณสุขของรัฐ
เป็นอันดับสอง อย่างไรก็ตามสื่อบุคคลนั้นมีอิทธิพลต่อการยอมรับวัคซีนสูงกว่าสื่อมวลชน

ค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในเด็กพบว่า มารคาใน
ชนบทเกือบทั้งหมดไม่รู้เกี่ยวกับกำหนดการรับวัคซีนที่จำเป็นสำหรับเด็ก 2 ชนิด คือวัคซีน
บีซีจีและคีพีที อย่างไรก็ตาม จำนวนบุตรที่เคยได้รับวัคซีนทั้งสองชนิดก็มีอัตราสูง

ส่วนในค่านิยมสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับการยอมรับ
วัคซีนบีซีจีและคีพีทีพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการเปิดรับข่าวสารเรื่องการ
สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนบีซีจีและคีพีที เมื่อถูกควบคุมด้วยตัวแปรการ
คมนาคม ความเชื่อ แต่เมื่อถูกควบคุมด้วยตัวแปรทัศนคติที่มีต่อสถานบริการสาธารณสุข
ของรัฐพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการเปิดรับข่าวสารกับการยอมรับ
วัคซีนทั้งสองชนิดในกลุ่มมารคาที่ไม่พอใจต่อสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยทางค่านิยมและจิตวิทยาเกี่ยวกับปัจจัยทางค่านิยม
คือระดับการศึกษา อาชีพ (ยกเว้นอายุและสถานภาพสมรส) มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ
วัคซีนบีซีจีของมารคาในชนบท และปัจจัยทางค่านิยมคือ ระดับการศึกษา อาชีพ
สถานภาพสมรส (ยกเว้น อายุ) มีความสัมพันธ์กับการยอมรับวัคซีนคีพีที

ผลการศึกษากังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ในเรื่อง
สุขภาพอนามัยมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย เรื่องการสร้างเสริม
ภูมิคุ้มกันโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, อาสาสมัครสาธารณสุข,
ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข) และสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงมีบทบาทอย่างมากต่อการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย เรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของประชาชนในชนบท

ดังนั้น ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีประโยชน์สำหรับเป็นแนวทางกำหนดยุทธวิธี
ส่งเสริมโครงการขยายงานการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และเป็นแนวทางในการพัฒนา
งานสาธารณสุขมูลฐานอื่น ๆ ในชนบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Diffusion of Public Health Information at the
Rural Village Level for Primary Health Care
Development : A Case Study of Immunization
in Amphoe Non Thai, Nakhon Ratchasima

Name Miss Munthana Himarkorn

Thesis Advisor Associate Professor Parama Satawedini, Ph.D.

Department Public Relations

Academic Year 1982

Good health is an essential aspect of increasing the quality of life of the people. This is especially true for the young children whose bodies are in the formative stage of development. At young ages, there is a higher risk of contacting diseases.

According to the most recent health statistics of Thailand, diphtheria, pertussis, tetanus and tuberculosis are still major health problems. The Ministry of Public Health therefore has a policy to eradicate these dangerous illnesses. This policy has led to the Expanded Program of Immunization which has, as its target, the entire coverage of the population through the existing health infrastructure, free of charge.

In support of the EPI program, there have been public relations and mass communication efforts, such as radio, television and printed materials, as well as use of health personnel and

village health volunteers and communicators.

The objectives of this study are as follows:

1. to study the extent of media exposure for the EPI program;
2. to study the KAP of the target population;
3. to study the relationship between media exposure and adoption of BCG, DPT vaccinations;
4. to study the relationship between socio-economic factors and BCG, DPT vaccination adoption.

The samples used in this study were 250 mothers of children under six in Amphoe Non Thai, Nakhon Ratchasima Province of Thailand. Data were collected by personal interview.

The hypotheses are as follows:

1. Interpersonal communication is a more effective channel than mass media in promoting EPI health behavior.
2. Socio - economic factors are important in predicting the EPI health behavior of mothers.
3. Media exposure is positively associated with EPI health behavior.

The results of the study showed that rural mothers had received EPI information at a high rate. Most had heard the information from the radio, followed by government health personnel. In studying EPI health behavior it was found that interpersonal communication was more effective than mass media in promoting immunization.

Concerning specific knowledge of immunization, virtually all mothers did not know the proper age at which to bring their children for BCG, DPT vaccinations. However, the rate of receiving these two immunizations was quite high.

Concerning the relationship between media exposure and EPI behavior, it was found that the frequency of media exposure was positively correlated with BCG, DPT vaccinations when the variables of convenience of travel and beliefs were controlled. However, when attitude toward government health services was controlled, the positive correlation between media exposure and BCG, DPT vaccinations disappeared for the group of mothers who had an unfavorable attitude toward government health services.

In addition, socio - economic factors such as income, education, and occupation (but excluding age, marital status) had significant correlations with BCG vaccination behavior. However, education, occupation and marital status (but not age) were found to have significant correlations with DPT vaccination behavior.

These results showed that the dissemination of the EPI program had a significant influence on vaccination behavior. Interpersonal communication channel (government health personnel, health volunteers and communicators) and radio were found especially to have the most important influence on the vaccination behavior of the rural population.

Thus these results are useful as guidelines for the selection of promotional strategies for the EPI program and for other primary health care service programs.

กิตติกรรมประกาศ

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ประมะ สตะเวทิน ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนช่วยตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จไปด้วยดีและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นพิเศษไว้ ณ ที่นี้ สำหรับ รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณรัตน์ บิลันชนโอบาท ศาสตราจารย์ มำรุ่งสุข สีหอำไพ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนวดี บุญดี ที่ได้สละเวลาเป็นประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

และขอขอบคุณนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอโนนไทย และบัณฑิตอาสาพัฒนา คุณพรทิพย์ วงศ์ทองเหลือง ที่ให้บริการ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือการเก็บรวบรวมข้อมูล และสุดท้ายขอขอบคุณน้องสุรพล บังอุทา ที่ช่วยจัดพิมพ์และตรวจทานจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี

หากมีส่วนดีหรือประโยชน์อื่นใดที่จะพึงมีจากวิทยานิพนธ์นี้ ขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณของบิคา มารกา ครู อาจารย์ สถาบันที่เคยศึกษา ตลอดจนผู้มีพระคุณที่กล่าวมาข้างต้นในโอกาสนี้ด้วย

มันชนา หิมกร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ญ
รายการตารางประกอบ	ฐ

บทที่

1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ปัญหาที่วิจัย	11
สมมุติฐานในการศึกษา	12
ขอบเขตของการศึกษา	12
ข้อจำกัดของการวิจัย	12
นิยามศัพท์	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	15
2. ทฤษฎีแนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
3. ระเบียบวิธีวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล	37
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	65

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก ก.	79
ภาคผนวก ข.	85
ประวัติผู้เขียน	97

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

1.	จำนวนมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบในอำเภอโนนไทย จำแนกตามความรู้ในเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	44
2.	จำนวนมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบ ในอำเภอโนนไทย จำแนกตามความกตึกเห็นต่อเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	46
3.	จำนวนมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบในอำเภอโนนไทย จำแนกตามการเคยได้รับวัคซีนบีซีจี	48
4.	จำนวนมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบ ในอำเภอโนนไทย จำแนกตามการเคยได้รับวัคซีนดีพีพี	48
5.	จำนวนมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบ ในอำเภอโนนไทย จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสื่อที่เปิดรับข่าวสาร เรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนบีซีจี (อัตราส่วนร้อยละ)	49
6.	จำนวนมารดาที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบ ในอำเภอโนนไทย จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างประเภทสื่อที่เปิดรับข่าวสาร เรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนดีพีพี (อัตราส่วนร้อยละ)	50
7.	ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการเปิดรับข่าวสาร เรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนบีซีจี จำแนกตามระยะทางจากบ้านถึงสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (อัตราส่วนร้อยละ)	52

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
8. ความสัมพันธ์ระหว่างความดีของการเปิดรับข่าวสารเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนดีพีพีที จำแนกตามระยะทางจากบ้านถึงสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (อัตราส่วนร้อยละ)	53
9. ความสัมพันธ์ระหว่างความดีของการเปิดรับข่าวสารเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนบีซีจี จำแนกตามทัศนคติต่อสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (อัตราส่วนร้อยละ)	55
10. ความสัมพันธ์ระหว่างความดีของการเปิดรับข่าวสารเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนดีพีพีที จำแนกตามทัศนคติต่อสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (อัตราส่วนร้อยละ)	56
11. ความสัมพันธ์ระหว่างความดีของการเปิดรับข่าวสารเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนบีซีจี จำแนกตามความเชื่อที่มีต่อเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค (อัตราส่วนร้อยละ)	58
12. ความสัมพันธ์ระหว่างความดีของการเปิดรับข่าวสารเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคกับการยอมรับวัคซีนดีพีพีที จำแนกตามความเชื่อที่มีต่อเรื่องการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค (อัตราส่วนร้อยละ)	59
13. ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของมารดาในชนบทที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ขวบ ในเขตอำเภอนนทบุรีกับการยอมรับวัคซีนบีซีจี	60